

Tác phẩm 1984 của George Orwell là quyển sách cá đán cáa Tây Pháng nói vá chá nghĩa toàn trá, trong khi Đáo Đác Kinh của Lão Tá là kinh gái đáu cáa nán văn hóa và tá táng Trung Hoa. 1984 đá cán hành vào năm 1949, và Đáo Đác Kinh ra đái trá cá đá hán hai ngàn năm.

Orwell không há thác mác hay đá ý gì đán Trung Hoa; ông đã viát quyển 1984 đá đái phó vá i chá nghĩa phát xít và toàn trá của cáng sán, đáng nhiên là hián táng của thá ká 20. Váy thì náu tôi nói ráng

1984

và

Đáo Đác Kinh

là cuác bàn cãi trí thác giáa Orwell và Lão Tá thì sao? Và náu tôi nói ráng chính cái xã hái áp bác(1) trong truyán của George Orwell thác ra lái là cánh giái lý táng(2) của Lão Tá thì sao? Đác hai tác phẩm này sá biát đáng cá nhiáu vá lý do tái sao đánh mán hác của Trung Cáng và Tây Pháng có thá đã đáng an bài tráng là sá bát đáng vá i nhau—hay còn tá hán váy náa.

Hai tác phẩm cá đán này có nháng đám táng đáng thát nái bát. Kát tác của Orwell miêu tá Anh Quác đáng há tháng Ingsoc(3) (Xã hái chá nghĩa tái Anh), đáng duy trì báng Ngôn Ngữ Mái(4), niám tin nhá tráng, và kháu hiáu ‘Chián Tranh là Hòa Bình/Tá Do là Nô Lá/Ngu Đát là Sác Mánh.’ Tát cá ba ý niám này đáu có táng đáng trong Đáo Đác Kinh, nháng đáng đán tá theo mát cung cách thi vá hán, tinh tá hán, và có thá đáng cá pán nhán nhiáu hán: Lão Tá chính là ngái tuyên truyán cho Đái Ca(5) váy.

Trong bài viát ‘Chính Trá và Anh Ngữ’ của ông, Orwell có nói ngôn ngữ ánh háng rát nhiáu đán tá táng nhá thá nào, và trong 1984 ông tiáp tách đáng này đán mác lý luán cùng các: náu

không có ngôn ngữ thì không thể có tư tưởng. Do đó mà chúng ta phải có Ngôn Ngữ Mới:

‘Không ai thấy được mục đích duy nhất của Ngôn Ngữ Mới là nhằm thu hẹp phạm vi trú ẩn tư tưởng hay sao? Chúng ta sẽ làm cho không thể có được tư tưởng tư tưởng nữa, vì sẽ không có chỗ nào để đi ẩn nấp tư tưởng đó nữa.’

Ngôn Ngữ Mới có mục đích phá hủy và phân hủy ngôn ngữ, để tiến đi các sắc thái và ý nghĩa tinh tế, cái hay cái đẹp và thanh nhã của một ngôn ngữ. Ngôn ngữ mới này trở thành đơn thuần không để làm việc và trói buộc tư tưởng: người đi đó phải làm—mà không thể hiểu hay nghĩ ngợi hay thay đổi gì cả vì không có chỗ nào để đi ẩn nấp tư tưởng bắt buộc ngôn ngữ thế.(6)

Mục dù *Đạo Đức Kinh* không bàn về ngôn ngữ, nhưng thái độ của kinh này đối với ngôn ngữ, cũng như Đạo Cơ, là thái độ nghi kỵ và thù ghét.

Đạo Cơ và Lão Tử có cùng một lý luận, quan điểm, và thái độ cơ bản: chúng ta đừng ngôn ngữ, phá hủy tư tưởng, và phân hủy bản thân. Đạo Cơ hiểu rằng niềm tin như trùng trùng sẽ có nghĩa là không nghĩ không tin gì cả, vì nếu mà đi đâu là một đi đâu mâu thuẫn thì không có lý do gì để phải tin vào bất cứ đi đâu gì cả. *Đạo Đức Kinh* cũng chỉ là niềm tin như trùng, toàn ngôn ngữ đi thay đổi không ngừng, bất tận, và mâu thuẫn khi kinh này ca ngợi và ngôn ngữ đi thay đổi không ngừng, bất tận, và mâu thuẫn:

***Khi mà mọi người khắp nơi và bất cứ cái gì là đẹp,
Thì đã có cái xấu.
Khi mà mọi người và bất cứ khéo léo,
Thì đã có vụng vớ.***

Trong 1984, nhân vật Winston Smith đòi hỏi sự thật và tự do bằng cách như một quy tắc đòi hỏi phải có lập pháp, tin tưởng, và xác định rõ ràng mọi việc. Nhưng cả Đạo Cơ lẫn Lão Tử thì phải phi công và tư tưởng hiểu cái tính bằng bằng của Smith. Trong đó thì hiểu về cái năm 1984, Smith bị giám đốc nhà tình báo của Đạo Cơ là O’Brien bắt buộc, và viên trùm tình báo này ra tay áp dụng pháp pháp tra tấn ‘thanh lọc’ để mang đến óc cho một anh Smith bị phi công và lập công. O’Brien muốn Smith phải chấp nhận ký kết và do đó phân hủy bản thân—một khi ý thức về bản thân của Smith đã bị chấp nhận thì anh sẽ tự động phải ‘sự thật’:

‘Chẳng có tình thần có kẻ lu mờ thì có thể nhìn thấy thực trạng, Winston à... Khi anh tin tưởng mình đã nghĩ rằng anh nhìn thấy đi đâu đó là anh đã mặc nhiên cho rằng mọi người khác cũng nhìn thấy đi đâu đó như anh. Nhưng tôi nói cho anh biết, thực trạng đó không phải bên ngoài. Thực trạng nằm trong tinh thần con người và chúng không có chỗ nào khác. Không có trong tinh thần cá nhân, vì tinh thần cá nhân có thể sai lầm, và rồi thì thực trạng sau gì cũng sẽ tàn: mà chúng có trong tinh thần của Đạo Đức, là của tập thể và vĩnh viễn bất tận. Bất cứ đi đâu đi đâu là sự thật, thì đi đâu đó chính là sự thật.’

Nếu ta đem Orwell để thay thế Winston Smith, đem Lão Tử thay vào O’Brien, và thay vì Đạo Đức thì đó là Đạo Cơ của Lão Tử, đó là văn này thì rõ ràng cho thấy phân cách về ý thức giữa Orwell và Lão Tử—và giữa Tây Phương và Đông Phương.

Dĩ nhiên, Lão Tá tinh tá và thi vá hán O’Brien nhiáu, nháng Lão Tá tuyên dáng sá ngu dát, thá đáng, nhán nháng, và quá láy, và trong mát đán Lão Tá còn viát theo cáng mát cú pháp và luán lý cáa kháu hiáu ‘Chián Tranh là Hòa Bình/Tá Do là Nô Lá/Ngu Dát là Sác Mánh’:

Nháng lái đáng tin thì không hùng hán;

Nháng lái hùng hán thì không đáng tin.

Trí giá thì không phái là bác hác;

Bác hác thì không phái là trí giá.

Ngáng i tinh thông thì không toàn đán;

Ngáng i toàn đán thì không tinh thông. (Cháng 81)

Lá đái thay, khi cá miêu tá cánh đáa ngác tháng khá nhát trên đái thì Orwell đã viát lá Đáo Đác
Kinh cho đác giá Tây Pháng cháng? Loái triát lý khián mát văn sĩ Tây Pháng phái bát mũi nhán mát nháng trên thác tá lái tháng chính đó là nán văn hóa cáa Trung Hoa.

Do đó, làm thá nào mà Trung Cáng và Tây Pháng lái có thá hòa háp vái nhau cho đác? Không nháng chá vì các há tháng giá trá táng cáa há khác nhau mà thôi, nhá đã tháy trong hai tác phám cá đán này—mà nán táng hai táng đáng đó còn đái chái vái nhau.

Chú thích cáa ngáng i đách:

- (1) Dystopia (mát nái đáy áp bác, khán khá cáa con ngáng i)
- (2) Utopia (mát nái không táng hoàn toàn lý táng)
- (3) Orwell đát ra tên giá này báng “ngôn ngữ mái” đá nói vá ý thác há chính trá cáa chính quyán đác tài toàn trá trong quyán tiáu thuyát 1984 cáa ông
- (4) Newspeak, tên mát ngôn ngữ mái đác đát ra trong 1984
- (5) Big Brother, tên cáa nhà đác tài bí án trong 1984
- (6) Sác thái và cái đáp cáa tiáng Viát cũng đã bá háy hoái á mián Bác trác năm 1975 và á mián Nam sau năm 1975 đá thay thá báng mát loái ngôn ngữ mái thát thô thián cát đá táy náo mà thay báng mát thá kháu hiáu ráng tuách ngô nghê láp đá lái trong mái hoàn cánh!